

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

کارگاه آنلاین
بررسی مقابله ای متون (مقدماتی)

کارگاه آنلاین
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

تعیین شیوع آسیب های روانی – اجتماعی دانش آموزان دختر (با رویکرد علت یابی، پیشگیری و کاهش آسیب)

مهناز احمدی^۱
مریم عابدی جبلی^۲

چکیده:

هدف از تحقیق حاضر بررسی آسیب های روانی – اجتماعی در بین دانش آموزان دختر دوره اول متوسطه استان چهارمحال بختیاری است جامعه آماری مورد مطالعه انتخاب گردیده و آزمون SCL90 استاندارد جهت آسیب شناسی و تعیین شیوع آسیب ها و چند آزمون محقق ساخته آزمون شناسایی مشکلات دانش آموزان، آزمون رفتار های پر خطر، آزمون چگونگی گذراندن اوقات فراغت و آزمون میزان آشنایی با مراکز خدماتی، حمایتی جهت بررسی علل و عوامل بروز آسیب های روانی – اجتماعی و عوامل پیشگیرانه آنها اجرا گردیده . روش تحقیق استفاده شده در تحقیق حاضر از نوع پیمایشی، پس رویدادی و توصیفی و یافتن علت های احتمالی است. نتایج بدست آمده حاکی از آن است که دانش آموزان چهار محال بختیاری در تمام مقیاس های آزمون SCL90 کمتر از ۲۰ درصد ارزیابی شدند. ولی در برخی موارد مقدار ارزیابی شده قابل تامل است . و عواملی از قبیل میزان دینداری، برخورداری از مهارت های ارتباطی، سر مایه های اجتماعی بر کاهش یا افزایش آن موثر است .

کلید واژه ها : آسیب های روانی – اجتماعی، دانش آموزان

---

^۱ کارشناسی ارشد مدیریت برنامه ریزی آموزشی-مدیر کل امور زنان وزارت آموزش و پرورش ایران-۰۹۱۳۱۰۷۶۲۶۴
Mahnazahmadi42@yahoo.com
^۲ کارشناسی ارشد مشاوره و راهنمایی –کارشناس برنامه ریزی فرهنگی امور زنان وزارت آموزش و پرورش ایران-۰۹۱۳۶۸۳۳۷۵۴
M_abedi_jebeli@yahoo.com

**The prevalence of psychological trauma - Social female students
(By reason of their approach, prevention of harm reduction)**

**Mahnaz Ahmadi
Maryam abedi jebeli**

Abstract:

The aim of this study socio-psychological injuries among high school students of chaharmahalbakhtiyari is the first study population and standardized test SCL researcher (test students identify problems, test high-risk behavior, how to test leisure and test familiarity with service centers, support) to investigate the causes of the damage that has been on the run results indicate that students Sistani in all scales of the test were evaluated SCL 90 less than 20 percent. But in some the assessed value is inevitable. Factors such as the level of religiosity, have communication skills, social capital is effective in reducing or increasing.

Keywords: *Psychological damage - social, students*

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی
«Պարսից գրականություն և պատմություն՝ ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

مقدمه

روش تعلیم و تربیت انسان و زیانهای که بر اثر فقدان یا نقصان آن دامنگیر فرد و جامعه می شود و احتمال انحراف آن از مسیر صحیح در مدت رشد فرد، ایجاب می کند که فعالیتهای مربوطه مورد توجه خاص و مداوم قرار گیرد و اثرات این فعالیتها جز در رفتار فرد قابل مشاهده نیست .

با این وجود شناخت اختلالات و یافتن راه حل کاهش آنها چه از طرف اولیاء و چه از طرف مسئولین آموزشی، نوجوانان و نسل آینده را در مقابل این مشکلات ایمن خواهد کرد. آسیب های روانی - اجتماعی امری تصادفی نیستند بلکه امری قانونمند بوده و این قانونمندی ریشه در نظام روانشناختی - اجتماعی جامعه، نظام شخصیتی افراد و امثال آن دارد. بنابراین، این آسیب ها پدیده هایی واقعی، متغیر و قابل کنترل و پیشگیری هستند. کنترل پذیری آسیب های روانی - اجتماعی با شناخت علمی و تولید دانش های لازم انجام می گیرد. میزان قابل توجهی از زندگی روانی - اجتماعی، رفتار و شخصیت جوانان در تعامل با مدرسه و تجربیات مدرسه ای شکل می گیرد. در این میان، زمینه فعالیت های روانی - اجتماعی که در مدرسه فراهم می شود هم می تواند مطابق انتظارات وقواعد، هنجارهای رسمی جامعه و مبتنی بر اصول روان شناختی باشد و هم می تواند موجب رفتارهای انحرافی شود. امروزه متخصصان پیشگیری بر این باورند که مدارس، به دلایل مختلف مناسب ترین مکان برای اجرای برنامه های پیشگیری از رفتارهای پر خطر و آسیب های روانی - اجتماعی محسوب می شوند. لذا بی توجهی به امکان خطر شیوع انواع آسیب های اجتماعی در مدارس سبب خواهد شد که در چنین وضعیتی مدرسه و جامعه قادر نباشد به کارکردهای اصلی خود بپردازد. بنابراین لازم است که تحقیقات متعددی در راستای آسیب های روانی - اجتماعی انجام گیرد تا شناخت کامل از نوع، علل و راهکارهای پیشگیرانه از آن فراهم شود .

اهمیت و ضرورت تحقیق

اختلالات روانی از بدو پیدایش بشر وجود داشته و بدیهی است که بیماری های روانی مخصوص به یک قشر یا طبقه خاص نبوده و تمام طبقات جامعه را شامل می گردد، به عبارت دیگر هیچ کس در برابر بیماری های روانی مصونیت نداشته و ندارد و این خطری است که مرتباً نسل فعلی و آینده را شدیداً تهدید می کند. (محمدی و همکاران، ۱۳۸۷) اختلالات روانی را آسیب های روانی نامیده اند. (ریکس و ایزائیل ترجمه منشی طوسی،) رفتار بیرونی بر اساس نوع و انگیزه حاکم بر فرد ممکن است به دو علت اختلال پیدا کند یکی اینکه رفتار شخصی نتواند به نحو لازم و کافی احتیاجات اساسی او را ارضا نماید، گاه ممکن است مشکلات محیطی یا شغلی از بر آوردن خواسته های جسمی و روانی او جلوگیری کند (شاملو، ۱۳۷۰) و نوع اختلالات و نابهنجاری هایی که قشر جوان و نو جوان را تهدید می کند، در حوزه روان شناسی اهمیت ویژه ای دارد و پاره ای از این اختلالات بین آنها شیوع بیشتری دارد. (احدی و جمهری، ۱۳۸۵) همچنین گاهی تضادهایی بین قشر جوان و نوجوان و والدین آنها یش می آید که این رفتارها نوعی اختلال رفتاری شناختی تلقی می شود (نجاریان و دیگران، ۱۳۷۷)

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی
«Պարսից գրականություն և պատմություն՝ ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»
«միջազգային արևելագիտական գիտաժողով»
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

زندگی آدمی به دوره هایی تقسیم می شود یکی از این دوره ها « نوجوانی » است که به اعتقاد اغلب دانشمندان و روان شناسان دوره مهم و حساس در زندگی هر فرد محسوب می شود. وجود آسیب های روانی - اجتماعی نشانگر نبودن سلامت روانی - اجتماعی فرد است .

زمینه سازی برای کاهش نگرانی و ایجاد فضای آزاد و با نشاط همراه با امنیت و رفاه اجتماعی و برخورداری جامعه از حقوق و کرامت انسانی و قابل پیش بینی ، در سطح پیشگیری حائز اهمیت است و این مهم بدون شناخت جامعه قابل اجرا نیست. (نور بالا ، ۱۳۹۰)
اساسی ترین راههای مقابله با مشکلات نوجوانان شناخت آسیب های رایج و شایع بین نوجوانان است . کار بران یافته های این پژوهش می توانند کلیه کسانی باشند که با نوجوانان سروکار دارند از جمله والدین ، مربیان ، مشاوران ، معلمان ، دست اندر کاران نظام آموزش و پرورش ، جامعه پزشکان ، وزارت ورزش و جوانان ، سازمان بهزیستی و نیروی انتظامی ، انجمن های مشاوره و روانشناسی که در تکوین شخصیت نوجوان سهیم هستند. پس شناخت انواع و میزان آسیب های روانی - اجتماعی دانش آموزان بسیار مهم است تا در زمینه ای اطلاعات کافی نباشد ، تعلیم و تربیت و مجریان امور محوله بی شک موفق نخواهند شد .

نظریه های اختلالات رفتاری

نظریه عوامل بیولوژیکی

طرفداران این نظریه معتقدند که عامل مشکلات رفتاری ، عوامل ژنتیکی و زیستی شناختی می باشد زیرا رابطه بین وضعیت جسم و رفتارها وجود دارد این گروه معتقدند که عامل زیستی حتی قبل از تولد اثرات خود را بر روان فرد باقی گذاشته است و یا در هنگام تولد و یا دوران طفولیت بر روی کودک اثر داشته است .

نظریه روان کاوی

طرفداران این نظریه علت رفتار نامناسب را عوامل درونی می دانند و معتقدند در صورت شناخت عامل ، مشکلات فرد حل می گردد . این گروه بنیاد نظریه خود را از فروید گرفته اند فروید معتقد است دستگاه روانی به سه حوزه تقسیم می شوند : الف- نهاد (اید) ب- خود (الگو) پ- خود برتر یا فراخود (سوپرایگو) .

و اهمیت دیگر نظریه فروید بر ضمیر ناخود آگاه است و او معتقد است کلیه حوادث دوران در ضمیر نقش بسته و ممکن است به ظاهر در اعمال روزمره بروز نکند ولی آن حوادث به نحوی در رفتار و تصمیم گیریهای و حتی در انتخاب شغل ظاهر می گردد به همین جهت در روش روان کاوی به خواب مصنوعی مبادرت می ورزند تا با یاد آوردن خاطرات به حل مشکل بپردازند زیرا آنها معتقدند اگر علت کشف شود . بیماری رفع می شود .

زیگموند فروید در تحلیل روان کاوانه خود با بکارگیری مفاهیمی چون غرایز سکس و پرخاشگری، عقده ادیپ و هم چنین «نهاد» ، «خود» و «فراخود» به عنوان عناصر اساسی ساختار شخصیت، استدلال کرده است که خلاف کاران، کسانی هستند که غرایز و تمایلات آنها در دوران کودکی بویژه در سنین ۴ یا ۵ سالگی از سوی قواعد و فرهنگ حاکم بر خانواده و اجتماع، سرکوب شده و دچار عقده اودیپ شده اند؛ زیرا تمایلات شخصی افراد در ضمیر ناخود آگاه آنها یعنی «نهاد» پیوسته در تلاش است که خود را بروز

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی
«Պարսից գրականություն և պատմություն` ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»
«միջազգային արևելագիտական գիտաժողով»
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

دهد و «فراخود» آگاهانه وظیفه دارد تمایلات شخص را جرح و تعدیل کرده، آن‌هایی را اجازه بروز می‌دهد که در سطح جامعه و فرهنگ مقبولیت داشته باشند و «خود» نیز جنبه کنترلی دارد. حال کسانی که دارای رفتار ناسازگارانه هستند، بدلیل این است که «فراخود» از وظیفه خود غفلت ورزیده است. بنابراین به راحتی فرد می‌تواند اصول حاکم در جامعه و عزت نفس خود را زیر پا گذاشته و دست به رفتار انحرافی بزند (گیدنز، ۱۳۷۳: ۱۳۸-۱۳۷).

نظریه رفتاری یا نظریه یادگیری

این نظریه نقطه مقابل نظریه تحلیل روانی می‌باشد این گروه معتقدند که رفتار نا مناسب یا مشکل رفتاری به علت آموزش و یادگیری از محیط به تدریج به صورت تقریباً ثابت در رفتار فرد تجلی می‌کند و هر رفتار نا مناسب از طریق تقویت کننده های مثبت و منفی یا تنبیه از محیط کسب می‌شود رفتار گرایان از طبقه بندی کردن و نامگذاری این بر روی کودکان مشکل دار اجتناب می‌کنند زیرا معتقدند هر نوع نامگذاری به عنوان یک عامل منفی باعث اثرات نامطلوب در کودک می‌شود.

نظریه بوم شناسی و جامعه شناسی

این نظریه به علت اهمیت دادن به شرایط محیط طبیعی یک فرد و اثراتی که جامعه بر رفتار دارند مورد بررسی قرار می‌گیرد این گروه مخالف بر چسب زدن و طبقه بندی نمودن کودکان و نوجوانان به عنوان افراد مشکل دار می‌باشند زیرا معتقدند عوامل و فشار های اجتماعی است که در شخصیت فرد اثر می‌گذارد طرفداران این نظریه علت دوری کردن از طبقه بندی را توجه به یک ویژگی و غفلت از مجموعه رفتارهای کودک یا نوجوان تلقی می‌نمایند. (فرقانی رئیسی - ۱۳۷۴).

در حالی که کج رفتاری بیان نیازها و ارزش‌های کلی است، نمی‌تواند از طریق همان نیازها و ارزش‌ها توجیه شود. زیرا رفتار به‌هنگار هم بیان نیازها و ارزش‌هاست. کوشش بعضی محققین برای تبیین کج رفتاری از طریق نیازها و ارزش‌ها مانند اصل خوشحالی، به دنبال منزلت بودن، انگیزه پولی و یا تحت فشار قرار گرفتن نمی‌تواند کج رفتاری را تبیین کند. زیرا این انگیزه‌ها و گرایش‌ها در رفتارهای به‌هنگار هم وجود دارد (ممتاز، ۱۳۸۱: ۸۲).

از آن جایی که مسائل اجتماعی، پدیده‌هایی چند بعدی و پیچیده هستند، عوامل روان‌شناسی و فردی نمی‌تواند عامل بروز و گرایش افراد به بزه‌کاری باشد. لذا تبیین این مسائل از دیدگاه روان‌شناسانه اگر چه لازم است ولی کافی نیست. چه بسا ممکن است ایجاد اضطراب‌ها، افسردگی‌ها، اختلال روانی و ... ناشی از محیط خانوادگی و اجتماعی فرد باشد (قریشی نژاد، ۱۳۷۹: ۲۷).

هنجارهای خرده فرهنگی اغلب با ارزش‌های متداول جامعه تضاد پیدا می‌کند، به خاطر این‌که افراد فقیر شهری دریافته‌اند که از عهده تقاضای رفتاری طبقه متوسط جامعه برآمدن غیر ممکن است. در نتیجه ساکنان محلات فقیرنشین مجبور می‌شوند قانون را زیر پا بگذارند و از قوانین فرهنگ کج‌رو پیروی نمایند (مبارکی، ۱۳۸۳: ۷۹).

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی
«Պարսից գրականություն և պատմություն՝ ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

اختلال رفتاری

جامع ترین ملاک برای قضاوت در خصوص اختلال هنجارهای اجتماعی و فرهنگی می باشد که هر جا مسئله رفتاری را انتخاب می کند که مناسب آن جامعه و افراد را طبق آن پرورش می دهد. افراد با موضع گیری قبلی، خلق و خوی یا تجربه های اکتسابی آن رفتارها را از خود نشان می دهند افراد همیشه نسبت به معیارهای آن جامعه سنجیده می شوند. روان شناسان اجتماعی، اختلالات رفتاری را ناشی از فشارهای اجتماعی و کمبود راههای مناسب برای تخلیه این فشارها می دانند و معتقدند بیمار روانی وجود ندارد و این جامعه است که مریض می باشد لذا آنان اختلالات رفتاری را واکنش طبیعی نسبت به فشارهای ناشی از مشکلات و مسائل اجتماعی می پندارند. در میان روان شناسان توافق ناچیزی در مورد علل تشکیل دهنده سلامت ذهن و چگونگی سنجش ویژگی های شخصیتی وجود دارد. از سوی دیگر بسیاری از جامعه شناسان، اولویت دادن به تجارب دوران کودکی را مردود می دانند، زیرا این برداشت سبب می شود که تأثیر و نفوذ شمار کثیری از عوامل اجتماعی که بر رفتار در طول زمان اثر می گذارد، نادیده گرفته شود. (شومیکر، ۱۹۹۰: ۲۹۱ به نقل از غلامی آبی، ۱۳۸۲: ۴۲).

روان شناسان بالینی معتقدند انسانها وقتی برای حل مسئله و مشکلات جسمی خویش به پزشک مراجعه می کنند که آستانه ای از مساله و مشکل را دارا باشند که معیار مناسب و تعیین کننده ای برای رفتار نا بهنجار یا مشکلات دیگر روانی میزان آستانه کسالت و ناراحتی است که فرد را وادار به مراجعه روانشناس کرده است. (سیف نراقی و نادری ۱۳۷۴).

هورنای معتقد است شخص برای فرار از اضطراب ممکن است به انکار وجود آن به هر وسیله ممکن پردازد که در این صورت شخص با آگاهی و اصرار گرایش به انجام رفتارهای انحرافی از قبیل مصرف الکل و مواد مخدر پیدا می کند. ویلکر^۳ نیز معتقد است که فرد معتاد قادر به حل مشکلات خود نیست و نمی تواند درگیری های عاطفی خود را به صورت مورد پسند حل کند. بنابراین به مواد مخدر روی می آورد (شایسته، ۱۳۷۵: ۲۳).

جامعه مورد مطالعه

جامعه مورد مطالعه در تحقیق حاضر عبارتند از دانش آموزان دوره اول متوسطه استان چهارمحال بختیاری است که طبق آمار بدست آمده ۱۲۴۸۷ نفر دانش آموز در سال ۹۴-۹۳ بود که ۵۱۰ نفر آنها در این تحقیق شرکت داشتند. (حدود ۴ درصد دانش آموزان در تحقیق شرکت داشتند) و به صورت طبقه ای تصادفی انتخاب شدند.

حجم نمونه

با توجه به جامعه آماری و برآورد کل آن از بین ۱۲۴۸۷ نفر به ۵۱۰ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب گردیده و آزمون SCL-۹۰ و آزمون های محقق ساخته جهت بررسی علل و عوامل بروز آسیب ها بر روی آنها اجرا گردیده است.

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی
«Պարսից գրականություն և պատմություն՝ ի մեծարումն Սասադի Շիրազիի»
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

روش نمونه گیری : روش نمونه گیری استفاده شده در تحقیق حاضر روش نمونه گیری طبقه ای است در بسیاری از تحقیقات انسانی ، محقق مایل است نمونه تحقیقی را به گونه ای انتخاب کند که مطمئن شود زیر گروه ها با همان نسبتی که در جامعه وجود دارند به عنوان نماینده جامعه در نمونه نیز حضور داشته باشد این نمونه ها را نمونه های طبقه بندی شده گویند .

ابزار اندازه گیری

ابزار اندازه گیری در تحقیق حاضر آزمون SCL90 استاندارد جهت آسیب شناسی و تعیین شیوع آسیب ها و چندآزمون محقق ساخته (آزمون شناسایی مشکلات دانش آموزان ، آزمون رفتار های پر خطر ، آزمون چگونگی گذراندن اوقات فراغت و آزمون میزان آشنایی با مراکز خدماتی ، حمایتی) جهت بررسی علل و عوامل بروز آسیب های روانی - اجتماعی و عوامل پیشگیرانه آنها بوده و پرسش نامه آزمون SCL90 که جزء پرسش نامه های استاندارد شده است دارای 90 سوال برای ارزشیابی علائم روانی است و به وسیله پاسخگو گزارش می شود و اولین بار برای نشان دادن جنبه های روان شناختی بیماران جسمی و روانی طرح ریزی گردید . با استفاده از این آزمون می توان افراد سالم را از افراد بیمار تشخیص داد .

این آزمون توسط دارگوئیس و همکارانش در سال 1973 معرفی شد و بر اساس تجربیات بالینی و تجزیه و تحلیل های روان سنجی از آن، مورد تجدید نظر قرار گرفته و فرم نهایی آن در سال 1976 تهیه گردید در ایران میرزایی 1359 مطالعه ای برای هنجار یابی آن انجام داده است .

هریک از سئوالات آزمون از یک طیف 5 درجه ای میزان ناراحتی که از نمره صفر - هیچ - تا چهار - به شدت می باشد تشکیل شده است سئوالات آزمون 9 بعد مختلف را در بر می گیرد . (میکائیلی وزمانلو ، 1391)

روش تحقیق

روش تحقیق استفاده شده در تحقیق حاضر از نوع پیمایشی ، پس رویدادی و توصیفی و یافتن علت های احتمالی است. (دلآوری،

(1381

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی
 «Պարսից գրականություն և պատմություն՝ ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»
 միջազգային արևելագիտական գիտաժողով
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

یافته های پژوهش

جدول ۱- توزیع در صد شیوع مشکلات روانشناختی بر اساس آزمون SCL۹۰ در گروه
 نمونه مورد بررسی چهار محال بختیاری

نوع مشکل	درصد	نوع مشکل	درصد
شکایت جسمانی	اصلا	اصلا	۲۶/۹
	کم	کم	۳۱/۹
	متوسط	متوسط	۶/۵
	کمی شدید	کمی شدید	۴/۲
	شدید	شدید	۲/۳
وسواس - اجبار	اصلا	اصلا	۵۲/۲
	کم	کم	۳۳/۹
	متوسط	متوسط	۸/۳
	کمی شدید	کمی شدید	۳/۷
	شدید	شدید	۱/۸
حساسیت روابط متقابل	اصلا	اصلا	۶۷/۴
	کم	کم	۲۳
	متوسط	متوسط	۵/۳
	کمی شدید	کمی شدید	۲/۶
	شدید	شدید	۱/۶
افسردگی	اصلا	اصلا	۶۵/۸
	کم	کم	۲۱/۷
	متوسط	متوسط	۶/۵
	کمی شدید	کمی شدید	۴/۲
	شدید	شدید	۱/۸
اضطراب	اصلا	اصلا	۶۸/۸
	کم	کم	۲۲/۶
	متوسط	متوسط	۵/۵
	کمی شدید	کمی شدید	۳
	شدید	شدید	۰

با توجه به جدول فوق آسیب های شایع بین دانش آموزان در درجه کمی شدید و شدید و شدید بیشترین فراوانی در مقیاس شکایت جسمانی (۶/۵) و در مقیاس وسواس و اجبار (۵/۵) که در مرتبه دوم قرار دارد ولی در درجه متوسط بیشترین فراوانی در مقیاس افکار

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی
 «Պարսից գրականություն և պատմություն` ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»
 միջազգային արևելագիտական գիտաժողով
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

پارانوئید (۱۴/۱) و وسواس اجبار (۱۳/۸) می باشد. همچنین کمترین فراوانی در مقیاس پرخاشگری در درجه شدید و کمی شدید (۲/۸) و همچنین در درجه متوسط به بالا مقیاس پرخاشگری (۸/۱) کمترین فراوانی را دارد. و به طور کلی در هیچ یک از مقیاس ها فراوانی آنها بیشتر از ۲۰٪ نمی باشد. در صد فراوانی در مجموع درجه های متوسط، کمی شدید و شدید در مقیاس شکایت جسمانی، ۱۳، وسواس اجبار، ۱۳/۸، حساسیت در روابط متقابل، ۹/۵، افسردگی، ۱۲/۵، اضطراب، ۳، پرخاشگری، ۸/۱، ترس مرضی، ۹/۲، افکار پارانوئید، ۱۴/۱، روانپریشی، ۸/۴ و شاخص کلی مرضی ۱۰/۷ است که در این جا افکار پارانوئید بیشترین وسواس اجبار در مرتبه دوم و پرخاشگری کمترین فراوانی را دارد.

**جدول ۲- توزیع درصد فراوانی انواع مشکلات مسائل و مشکلات دختران گروه نمونه مورد بررسی
 استان چهار محال بختیاری**

شاخص	درصد فراوانی	شاخص	در صد فراوانی
شرایط نامناسب کلاس از نظر فیزیکی	۴۶/۵	مشکلات رفت و آمد به مدرسه	۳۱
عدم دسترسی به منابع مناسب درسی برای کنکور	۳۹/۲	عدم تناسب محتوای دروس با درک و فهم خود	۳۶/۹
محدودیت دانشگاه برای پذیرفتن دانشجو	۵۴/۵	عدم وجود مشاور متخصص در مدرسه	۳۷/۵
اطلاعات کم در خصوص انتخاب رشته تحصیلی	۳۸/۲	آمار زیاد دانش آموزان در کلاس	۳۹/۸
برخورد نامناسب مسئولان مدرسه	۳۵/۹	عدم تمرکز در هنگام مطالعه	۴۹
نداشتن هدف در زندگی مدرسه ویا تحصیل	۲۹/۸	کمبود مکان و فضای مناسب برای مطالعه در مدرسه	۳۷/۳
نداشتن اطلاعات کافی برای انتخاب شغل	۳۹	آشنا نبودن با روش ها و مهارت های مطالعه	۴۶/۵
عدم آشنایی با برنامه ریزی تحصیلی	۴۲/۹	حجم زیاد دروس	۶۵/۵
نگرانی در مورد پیشرفت تحصیلی خود در آینده	۵۹/۲	کم کاری معلمان	۴۴/۹
عدم وجود وسایل کمک آموزشی در مدرسه	۴۵/۹	عدم شناخت کافی از استعداد و توانایی خودم	۳۹/۸
نگرانی در باره تصمیم در باب شغل آینده و ادامه تحصیل در دانشگاه	۶۵/۵	عدم شناخت علایق و رغبت های تحصیلی و شغلی	۳۸/۶
تدریس نامناسب برخی از دبیران	۶۱/۴	عدم شناخت ارزش های تحصیلی و شغلی آینده	۴۰/۴
نداشتن انگیزه برای ادامه تحصیل	۲۸/۶	نداشتن دوستان خوب	۵۸/۸

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی
 «Պարսից գրականություն և պատմություն՝ ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»
 միջազգային արևելագիտական գիտաժողով
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

۲۷/۳	داشتن اضطراب و نگرانی زیاد در هنگام امتحان	۳۴/۵	کم توجهی و سهل انگاری به مسائل مذهبی
۲۹/۴	ارتباط ضعیف و نامناسب مربی پرورشی	۳۳/۹	پایین بودن اطلاعات مذهبی

با توجه به جدول فوق بیشترین فراوانی در نگرانی در باره تصمیم در باب شغل آینده و ادامه تحصیل در دانشگاه و حجم زیاد دروس (۶۵/۵) و موارد محدودیت دانشگاه برای پذیرفتن دانشجو (۵۴/۵)، نگرانی در مورد پیشرفت تحصیلی خود در آینده (۵۹/۲) داشتن اضطراب و نگرانی زیاد هنگام امتحان (۵۸/۸) از مشکلاتی هستند که فراوانی ۵۰٪ به بالا را دارند. و کمترین فراوانی، نداشتن دوستان خوب (۲۷/۳) را دارد.

جدول ۳ - توزیع درصد فراوانی انواع رفتارهای پرخطر در چهار محال بختیاری

درصد فراوانی	شاخص	درصد فراوانی	شاخص
۴۳/۷	اهل ریسک و خطر	۱۴/۳	فوت والدین
۲۸/۴	عدم جرات مندی در بیان عقاید نزد دوستان	۱۷/۱	عدم تفاهم
۲۶/۵	عدم کنترل خواسته ها و امیال	۳۳/۵	مصرف سیگار در خانواده
۴۲/۷	موافقت با جمله هر چیزی ارزش یک بار امتحان را دارد	۳۸/۴	نزاع و درگیری
۱۱	مصرف قرص آرام بخش	۱۴/۵	مصرف مواد در خانواده
۲۱/۲	خرید و فروش مواد در محله زندگی	۱۲/۴	دوستی با افرادی که بدون اطلاع شب بیرونند
۱۸/۴	ارتباز با اشخاص الکلی	۲۸	دوستان صمیمی بزرگتر از سن
۱۹/۲	عدم نظارت خانواده بر رفتار	۱۲/۵	مصرف سیگار دوست صمیمی
۹/۶	مصرف سیگار در سال گذشته	۹/۶	مصرف مواد در دوستان
۲۳/۵	مصرف قلیان در سال گذشته	۱۵/۵	عدم تایید دوستان از طرف خانواده
۱۴/۳	وجود بیماری جسمانی خاص	۳۰/۴	عدم اعتماد به نفس
		۲۷/۶	عدم رضایت از سلامت جسمی

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی
 «Պարսից գրականություն և պատմություն` ի մեծարումն Մասաչի Շիրազիի»
 միջազգային արևելագիտական գիտաժողով
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

با توجه به جدول فوق بیشترین فراوانی در رفتارهای پر خطر در اهل ریسک و خطر بودن است (۴۳/۷) و در مرتبه دوم موافقت با جمله هر چیزی ارزش یک بار امتحان را دارد (۴۲/۷) است که این دو گزینه می تواند زنگ هشدار برای خانواده و مسئولین تعلیم و تربیت باشد. پایین ترین فراوانی در موارد مصرف سیگار در سال گذشته و مصرف مواد در دوستان (۹/۶) است.

جدول ۴- توزیع در صد فراوانی چگونگی گذراندن اوقات فراغت در گروه نمونه چهار محال بختیاری

درصد	نوع فعالیت	درصد	نوع فعالیت
۶۹/۵	اصلا	۱۸/۲	اصلا
۲۱	کمتر از یک ساعت	۵۷/۳	کمتر از یک ساعت
۹	۳ تا ۱	۱۲/۷	۳ تا ۱
۰/۵	۳ و بیشتر	۱۱/۸	۳ و بیشتر
۶۹/۵	اصلا	۱۱/۲	اصلا
۱۸	کمتر از یک ساعت	۴۷/۱	کمتر از یک ساعت
۴/۶	۳ تا ۱	۲۴/۹	۳ تا ۱
۷/۹	۳ و بیشتر	۱۶/۹	۳ و بیشتر
۵۵/۹	اصلا	۶/۷	اصلا
۳۰	کمتر از یک ساعت	۳۳/۵	کمتر از یک ساعت
۳/۷	۳ تا ۱	۴۲/۷	۳ تا ۱
۱۰/۴	۳ و بیشتر	۱۷/۱	۳ و بیشتر
۵۳/۱	اصلا	۲۶/۷	اصلا
۳۷/۶	کمتر از یک ساعت	۳۲/۷	کمتر از یک ساعت
۶/۷	۳ تا ۱	۳۰/۲	۳ تا ۱
۲/۵	۳ و بیشتر	۱۰/۴	۳ و بیشتر
۳۷/۹	اصلا	۲۹/۶	اصلا
۴۲	کمتر از یک ساعت	۴۴/۵	کمتر از یک ساعت
۹	۳ تا ۱	۱۸	۳ تا ۱
۱۱/۱	۳ و بیشتر	۷/۸	۳ و بیشتر
۳۵/۳	اصلا	۳۸	اصلا
۴۸/۳	کمتر از یک ساعت	۳۲/۷	کمتر از یک ساعت
۱۴/۸	۳ تا ۱	۲۱	۳ تا ۱

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی
 «Պարսից գրականություն և պատմություն` ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»
 միջազգային արևելագիտական գիտաժողով
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

۳ و بیشتر	۸/۲	۳ و بیشتر	
اصلا	۴۱/۴	اصلا	
کمتراز یک ساعت	۳۷/۳	کمتراز یک ساعت	کار با رایانه وبازی های رایانه ای
سیاحت و زیارت اماکن مذهبی و آثار باستانی			
۳ تا ۱	۱۴/۷	۳ تا ۱	
۳ و بیشتر	۶/۷	۳ و بیشتر	
اصلا	۴۲/۲	اصلا	
کمتراز یک ساعت	۲۹/۸	کمتراز یک ساعت	استفاده از اینترنت
سرگرم شدن با تلفن همراه			
۳ تا ۱	۱۲/۵	۳ تا ۱	
۳ و بیشتر	۱۵/۵	۳ و بیشتر	
اصلا	۳۲/۹	اصلا	
کمتراز یک ساعت	۴۰	کمتراز یک ساعت	فعالیت هنری
شرکت در کلاس های درسی تقویتی			
۳ تا ۱	۲۶/۸	۳ تا ۱	
۳ و بیشتر	۱۰/۹	۳ و بیشتر	
اصلا	۵۰/۱	اصلا	
کمتراز یک ساعت	۱۷/۶	کمتراز یک ساعت	دیدار اقوام و آشنایان
کمک و همکاری با خانواده			
۳ تا ۱	۱۷/۱	۳ تا ۱	
۳ و بیشتر	۱۵/۲	۳ و بیشتر	
اصلا	۴۸/۷	اصلا	گوش دادن با رادیو
کمتراز یک ساعت	۳۳/۳	کمتراز یک ساعت	
فعالیت و تمرین های ورزشی			
۳ تا ۱	۶/۵	۳ تا ۱	
۳ و بیشتر	۱۱/۵	۳ و بیشتر	
اصلا	۵۷/۲	اصلا	
کمتراز یک ساعت	۲۲/۲	کمتراز یک ساعت	اشتغال به کار موقت
۳ تا ۱	۸/۳	۳ تا ۱	
۳ و بیشتر	۱۲/۲	۳ و بیشتر	

با توجه به جدول گذران اوقات فراغت بیشترین فراوانی ، تماشای تلویزیون (۵۹/۸) و گوش دادن به موسیقی (۴۱/۸) و قدم زدن و گردش در پارک و خیابان (۴۰/۶) و کمترین فراوانی ، فعالیت مذهبی (۹/۲) و کلاس های آموزش زبان (۹/۵) و تمرین ساز و آواز (۱۲/۵) است . این نتیجه نیز قابل تامل و نیاز به بر نامه ریزی مجدد دارد .

جدول ۵- توزیع در صد فراوانی آشنایی با انواع خدمات حمایتی و راهنمایی در گروه

نمونه مورد بررسی چهار محال بختیاری

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی
 «Պարսից գրականություն և պատմություն՝ ի մեծարումն Սասադի Շիրազիի»
 միջազգային արևելագիտական գիտաժողով
 International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

درصد فراوانی	شاخص	درصد فراوانی	شاخص
۲۹	اورژانس اجتماعی و مرکز کاهش طلاق بهزیستی	۳۶/۹	خدمات مراجع قضایی و حقوقی
۳۰/۸	مرکز ساماندهی کودکان کار بهزیستی	۳۴/۹	خدمات کمیته امداد
۲۹/۲	اورژانس اجتماعی و خدمات اجتماعی سیار بهزیستی	۳۸	خدمات مراکز مشاوره خانواده آموزش و پرورش
۲۸	مرکز حمایت و باز پروری زنان و دختران آسیب دیده	۳۵/۱	خدمات مراکز مشاوره دانش آموزی آموزش و پرورش
۲۶/۹	مرکز مداخله در بحران های فردی، خانوادگی و اجتماعی بهزیستی	۳۷/۱	خدمات مراکز مشاوره نیروی انتظامی
		۳۲/۷	خدمات هسته های مشاوره آموزش و پرورش

با توجه به نتایج جدول فوق بیشترین آگاهی دانش آموزان در خصوص مراکز مشاوره خانواده آموزش و پرورش (۴۷/۶) می باشد و بعد از آن نسبت به خدمات کمیته امداد شناخت بیشتری دارند. و کمترین آگاهی مربوط به اورژانس اجتماعی و خدمات اجتماعی سیار بهزیستی است. ولی آشنایی دانش آموزان نسبت به مراکز خدماتی و حمایتی در مواقع آسیب در کلیه گزینه ها کمتر از ۵۰٪ می باشد.

راهبرد های پیشگیری:

مولفه فرهنگ

تعمیق باورها و ارزش های دینی، اخلاقیات، تقویت کنترل درونی.

اصلاح نگرش جامعه نسبت به شان و مقام زن و رعایت حقوق اسلامی - انسانی زن و ارتقاء آگاهی های اجتماعی در خصوص موارد ظلم به زن.

انجام مستمر مطالعات و تحقیقات ملی پیرامون آسیب شناسی روانی - اجتماعی و تعیین میزان شیوع آن در سطح ملی

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی
«Պարսից գրականություն և պատմություն՝ ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

آگاه سازی آحاد جامعه از قوانین و مقررات، تهدیدات و خطرات اخلاقی، مالی و جانی، انواع جرائم .
اطلاع رسانی به موقع و همه جانبه نسبت به پیامدهای منفی (فردی، خانوادگی و اجتماعی) آسیب ها و انحرافات اجتماعی به خانواده ها و دختران
توجه به غنی سازی اوقات فراغت جوانان و زنان توسط خانواده ها و نهادهای مدنی و کاهش اوقات بیکاری آنان .
توسعه فرهنگ نقد و نقد پذیری در عرصه مسائل فرهنگی زنان و جوانان .

مولفه خانواده

تسهیل و تسریع امر ازدواج و تامین نیازهای اساسی جوانان
بهره مندی از نیروی مدد کار اجتماعی و توسعه خدمات مشاوره ای رایگان و اجباری قبل از ازدواج و در زمان بحران روابط زناشویی به منظور تحکیم بنیان خانواده کاهش نرخ طلاق و بی سرپرستی کودکان .
ضرورت توجه به تامین نیازهای عاطفی و روانی دختران و زنان در خانواده و تقویت ارتباط میان خانه و مدرسه و رفع مشکلات اخلاقی و رفتاری فرزندان .
آشنا نمودن دختران و پسران با آیین همسر داری، حقوق و تکالیف یکدیگر در خانواده .
تقویت و توسعه مراکز مشاوره تخصصی
آموزش خانواده ها و اطلاع رسانی در مورد ایمن سازی اعضای خانواده از ابتلا به انحرافات اخلاقی فرزندان .

مولفه اقتصاد

ضرورت برقراری عدالت اجتماعی و امنیت اقتصادی، کاهش شکاف طبقاتی و رفع فقر، بیکاری
توسعه اقتصادی و تامین امکانات شهر های کوچک جهت جلوگیری از مهاجرت نیروی کار به سوی شهرهای بزرگ .
تاسیس و راه اندازی کارگاه ها و صنایع کوچک به منظور افزایش فرصت های اشتغال
تقویت فرهنگ حمایت اقتصادی از زنان توسط خانواده
ایجاد مشاغل پاره وقت جهت اشتغال جوانان در دوران تحصیلات و آمادگی برای انتقال به کار و اشتغال

مولفه حقوق

استخراج خلاء های قانونی و حقوقی موثر در وقوع تخلفات و جرائم مختلف
آموزش حقوق اساسی و مدنی به دختران
انجام حمایت های لازم قانونی نسبت به حقوق زنان و دختران در معرض آسیب جسمی، روحی و جنسی (کتاب زنان، ۱۳۸۹)

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی
«Պարսից գրականություն և պատմություն՝ ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»
«միջազգային արևելագիտական գիտաժողով»
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

بحث و نتیجه گیری:

طبق نتایج تحلیل توصیفی میزان آسیب های روانی - اجتماعی دانش آموزان پایین تر از ۲۰ درصد بوده و عواملی از قبیل دینداری، برخورداری از مهارت های ارتباطی، سرمایه های اجتماعی بر کاهش یا افزایش آن موثر است . بسیاری از نظریه پردازان ارتباط بین سرمایه های اجتماعی و کج رفتاری را تایید کرده اند . پیوند بین فرد و جامعه مهمترین علت و عامل اصلی رفتار های فرد است بنابراین تعلق خاطر به جامعه، تعهد به هنجار های جامعه را تقویت می کند و مشارکت و در گیری آنها را در فعالیت های مختلف زندگی سبب می شود . همچنین نظریه شرمنده سازی برای کنترل رفتار های اجتماعی و کنش متقابل نیز بر پیوند، تعلق و تعهد فرد با جامعه را بیان می کنند با توجه به نظریات فوق . عامل دیگری که کج رفتاری را تحت تاثیر قرار می دهد دینداری است . آموزه های دینی و موازین اخلاقی و معنوی جدا از نگاه سیاسی و دیدگاه حاکمان دینی ، از عوامل موثر در تامین ، حفظ و ارتقای سلامت روانی به حساب می آید . (نور بالا ، ۱۳۹۰) مولفه دیگر مهارت های ارتباطی است . کسانی که از مهارت های ارتباطی مطلوبی در کنش متقابل برخوردارند در اغلب موارد کنش آنها موفق بوده و در مقابل در خواست ها و عکس العمل های نادرست رفتار سنجیده و قاطعی دارند ولی کسانی که از مهارت کافی برخوردار نیستند ، بازنده کنش متقابل بوده و ممکن است شخصیت و هویت خویش را دچار تزلزل سازد . با توجه به نتایج بدست آمده از این تحقیق در مقیاس حساسیت به روابط متقابل فراوانی کمتر از حد متوسط بوده و به همین میزان کج رفتاری دانش آموزان نیز پایین بوده است . نتیجه این تحقیق با پژوهش ربابه نوری و همکاران در زمینه بررسی استرس های شایع دانش آموزان همسو بود یعنی شایع ترین مشکلات دانش آموزان نگرانی های تحصیلی و آینده تحصیلی آنها است . (نوری ، ۱۳۸۹)

کانون سرد و بی روح خانواده نیز اثرات نا مطلوبی بر کج روی فرزندان دارد و یافته های محققان از کج روی در بسیاری از نقاط جهان نمایانگر آن است که تعداد زیادی از کج رویان در دوران کودکی از نوازش مادری و محبت پدری محروم بوده و همواره از این کمبود رنج برده اند . (تقوی و ستار زاده ، ۱۳۸۹) یافته های این تحقیق نیز حاکی از کمبود عواطف و حمایت های خانوادگی است و در برخی موارد کج رفتاری ها نیز مقداری فراوانی وجود دارد که با این یافته ها همسو است . نتایج این تحقیق در مقایسه با پژوهش صادقیان و همکاران در خصوص شیوع اختلالات روانی در دانش آموزان دختر همدان غیر همسو است به طوری که یافته های تحقیق صادقیان از مستعد بودن دختران همدانی به میزان ۶۰/۲٪ خبر می دهد که خوشبختانه دختران چهار محال بختیاری از وضعیت بسیار بهتری به سر می برند . (صادقیان و همکاران ، ۱۳۸۹)

معاشرت با نزدیکان، همکاران و به ویژه دوستان معتاد و منحرف، تقلید از اطرافیان، معاشرت در محیط های ناسالم و گوناگون از جمله مدرسه و محیط های آموزشی نامطلوب از جمله عوامل اصلی اعتیاد به مواد مخدر ذکر شده است (کرم پور ، ۱۳۷۹ : ۳۲ - ۳۴) .

..... دو مقیاس حساسیت بین فردی ۹/۵ و افسردگی ۱۲/۵ تقریباً قابل تاملی دارد که این نتیجه نیز با نتایج پژوهش سپهر منش و همکاران (۱۳۸۳) همسو است . دانش آموزان چهار محال بختیاری در مقایسه با دانش آموزان آذر بایجان شرقی از سلامت روانی بهتری برخوردارند . کوهی در پژوهش خود میزان شیوع انحرافات اخلاقی دانش آموزان را بالاتر از حد متوسط اعلام نموده است . (کوهی ۱۳۹۲)

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی
«Պարսից գրականություն և պատմություն` ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

نیکولی وراتر در تحقیقات خود نشان دادند که در بین نوجوانان هر چند به طور موقتی حالت های غم و اندوه و بد بینی به آینده و بی ارزشی در حدو ۴۰ در صد دیده می شود که تا حدودی با نتایج این تحقیق همسو می باشد (خدا یاری فرد، ۱۳۸۵) در این تحقیق دانش آموزان نگرانی زیادی نسبت با آینده تحصیلی و شغلی و ورود به دانشگاه ابراز کرده اند .

پیشنهادات:

آموزش مهارت های ارتباطی و مهارت های زندگی به دانش آموزان برای ورود به جامعه فردا آماده باشند .
پیشنهاد می شود به منظور افزایش سرمایه های اجتماعی ، اعتماد سازی در مدارس بین دانش آموزان و معلمان و مدیران انجام گیرد . زیرا اعتماد متقابل اولین گام در برقراری کنش متقابل اجتماعی است .
تلاش برای همراه کردن علم و دانش با تقوی و پاکی در چهار چوب دین و مذهب که از عناصر دیگر کاهش کج رفتاری است .
مشارکت دادن دانش آموزان در فعالیت های مدرسه به عنوان عامل باز دارنده در آسیب های اجتماعی می باشد .

Archive of SID

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی
«Պարսից գրականություն և պատմություն` ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

فهرست منابع :

- احدی ، حسن ، و فرهاد جمهری ، (۱۳۷۷) ، روانشناسی رشد (۲) ، نوجوانی ، جوانی ، میانسالی ، پیری .
خدایاری فرد، محمد؛ (۱۳۸۵)، روان شناسی مرضی کودک و نوجوان، تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، چاپ اول.
تقوی ،سیده زینب وستار زاده ،داوود (۱۳۸۹)، بررسی تاثیر جو عاطفی خانواده بر بهداشت روانی دانش آموزان دختر مقطع متوسطه شهر ساری .اولین همایش ملی بهداشت خانواده و اصلاح شیوه زندگی . دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز . ۱۱ آذر ۱۳۸۹ .
دلاور ، علی ، ۱۳۸۱ ، آمار استنباطی ، تهران : انتشارات رشد .
دلاور ، علی ، ۱۳۸۱ ، روش تحقیق در علوم تربیتی و روان شناسی ، تهران ، انتشارات رشد.
ریتا. ریکس و ال.ن. سی ایزائیل (۱۳۶۹). "اختلالات رفتاری کودکان". ترجمه محمد تقی منشی طوسی .معاونت فرهنگی آستان قدس رضوی .
سپهر منش ،زهره وهمکاران (۱۳۸۷).سلامت روان نوجوانان دبیرستانی شهر کاشان .مجله تخصصی اپیدمیولوژی ایران .دوره ۴.شماره ۲،۴۹-۴۳.
سیاست های پیشگیری و باز توانی زنان از آسیب های اجتماعی(۱۳۸۹).فصلنامه کتاب زنان .سال ششم .شماره ۲۲
سیف نراقی ، مریم و نادری. عزت اله (۱۳۸۲) ، روان شناسی اجتماعی ، تهران ، آوای نور
شاملو ، سعید (۱۳۷۰) "آسیب شناسی روانی ".تهران :انتشارات رشد.
شایسته ، سیاوش(۱۳۷۵). مقایسه شخصیتی جوانان معتاد به مواد مخدر و جوانان عادی در گروه سنی ۲۲-۱۴ سال در استان اصفهان،پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس
صادقیان ،عفت وهمکاران (۱۳۸۹).بررسی وضعیت سلامت روانی دانش آموزان دختر دبیرستانی شهر همدان .مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی وخدمات بهداشتی در مانی همدان .دوره هفدهم ،شماره ۳،پاییز ۱۳۸۹ .
غلامی آبیژ ، محسن(۱۳۸۱). « بررسی علل اقتصادی – اجتماعی مؤثر بر اعتیاد؛ مطالعه موردی اردوگاه پیربنان شهر شیراز » ، فصل نامه علمی ، پژوهشی سؤ مصرف مواد ، سال دوم ، شماره ۵
فرقانی رئیس، شهلا (۱۳۷۴). "شناخت مشکلات رفتاری در کودکان و نوجوانان ".تهران :انتشارات منادی تربیت .
قریشی نژاد، رقیه (۱۳۷۹). بررسی و مقایسه ویژگی های شخصیتی معتادان به مواد مخدر با افراد عادی در شهرستان قزوین، ژرفای تربیت، سال دوم،ش، ۱۷.
کرم پور، رزا.(۱۳۷۹). ارزیابی تحقیقات انجام گرفته در خصوص اعتیاد و مصرف مواد مخدر در ستاد مبارزه با مواد مخدر، ژرفای تربیت، سال دوم ، شماره ۵، ۱۰.
کوهی ،کمال (۱۳۹۲). جوانان و آسیب های اجتماعی "تبیین جامعه شناختی انحرافات اخلاقی دانش آموزان دبیرستانی در استان آذربایجان شرقی .فصلنامه دانش انتظامی آذر بایجان شرقی .سال سوم ،شماره سوم ،پاییز ۱۳۹۲ .
گیدنز، آنتونی(۱۳۷۳). جامعه شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
مبارکی، محمد. (۱۳۸۳). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و جرم، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی دانشگاه تهران.
محمدی ، پروین وهمکاران (۱۳۸۷). فراوانی آسیب شناسی روانی در معلمان مدارس ابتدایی شهر کرد .مجله علمی پژوهشی اصول بهداشت روانی .زمستان ۱۳۸۷ ،سال دهم ،شماره ۴ .
ممتاز، فریده. (۱۳۸۱). انحرافات اجتماعی، نظریه ها و دیدگاه ها، چاپ اول، تهران: شرکت سهامی انتشار.

کنفرانس بین المللی شرق شناسی، تاریخ و ادبیات پارسی
«Պարսից գրականություն և պատմություն՝ ի մեծարումն Սասաղի Շիրազիի»
միջազգային արևելագիտական գիտաժողով
International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History

میکائیلی وزمانلو (۱۳۹۱). بررسی میزان شیوع کودک آزاری و نیز پیش بینی آن از طریق بررسی افسردگی و اضطراب والدین، سبک های دلبستگی و سلامت روانی نوجوانان پسر آنان. فصلنامه روانشناسی افراد استثنایی، شماره ۵، سال دوم. بهار ۹۱.
نجاریان. د. (۱۳۷۷). روان شناسی کودکان تیز هوش "نشر دانشگاهی تهران".
نور بالا، احمد علی (۱۳۹۰). سلامت روانی - اجتماعی و راهکار های بهبود آن. مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران، سال هفدهم، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۰، ۱۵۶-۱۵۱.
نوری، ربابه و همکاران (۱۳۸۹). بررسی استرس های شایع دانش آموزان شهر تهران. مجله دانشکده پزشکی اصفهان، سال بیست و هشتم، شماره ۱۰۵، اردیبهشت ۱۳۸۹.

Archive of SID

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

توجه: بررسی مقاله ای متون (مقدماتی)

کارگاه آنلاین
بررسی مقابله ای متون (مقدماتی)

PROPOSAL
پروپوزال

توجه: پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

کارگاه آنلاین
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

ISI
Scopus

توجه: آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو